

LİSANSÜSTÜ TEZLERDE YARATICI DRAMA: İLKOKUL EĞİTİMİ BAĞLAMINDA BİR BAKIŞ

Songül SARİTOY
Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi
songul.srtyl@gmail.com
ORCID: 0009-0006-7854-3912

Dr. Öğr. Üyesi Birsen Berfu AKAYDIN
Kocaeli Üniversitesi
berfu.akaydin@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9118-4815

Derleme Makale

Geliş Tarihi:2025

Revize Tarihi:2025

Kabul Tarihi: ...2025

Atıf Bilgisi: Sarıtoy, S. ve Akaydin, B. B. (2025). Lisansüstü tezlerde yaratıcı drama: İlkokul eğitimi bağlamında bir bakış. *Sınıf Öğretmenliği Araştırmaları Dergisi (SÖAD)*, 5(1), 70-87.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de yaratıcı drama alanında lisansüstü düzeyde gerçekleştirilen tez çalışmalarını ilkökul eğitimi bağlamında incelemektir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Bu kapsamda, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “yaratıcı drama” ve “ilkokul” anahtar kelimeleriyle arama yapılarak 1999-2024 yılları arasında yayımlanmış 71 lisansüstü tez araştırmaya dahil edilmiştir. Veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Tezler; türleri, tamamlanma yılları, kullanılan araştırma yöntemleri, çalışma grupları, hazırlandıkları üniversiteler, bağlı oldukları bilim dalları, uygulandıkları dersler, veri toplama araçları, araştırma desenleri, veri analiz teknikleri ve değişkenlere göre çeşitli açılardan incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, sayıca en fazla çalışmanın yüksek lisans düzeyinde yapıldığı, tez sayılarının yıllara göre değişkenlik gösterdiği, araştırmalarda çalışma grupları içerisinde en yoğun olarak dördüncü sınıf öğrencilerinin yer aldığı, en çok kullanılan dersin Türkçe dersi olduğu ve karma araştırma yönteminin diğer yöntemlere kıyasla daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak ilkökul düzeyinde yaratıcı drama konusuna yönelik doktora düzeyinde daha fazla çalışma yapılması ve bu alandaki araştırmalarda nitel yöntemlerin kullanımının teşvik edilmesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, drama, yaratıcı drama, lisansüstü tez.

CREATIVE DRAMA IN GRADUATE THESES: A PERSPECTIVE IN THE CONTEXT OF PRIMARY SCHOOL EDUCATION

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine master's theses conducted in the field of creative drama in Türkiye within the context of primary education. The research was conducted using the document analysis method, one of the qualitative research designs. Within this scope, 71 postgraduate theses published between 1999 and 2024 were included in the study by searching the Council of Higher Education National Thesis Center database using the keywords “creative drama” and “primary school.” The data were analyzed using the content analysis method. The theses were examined from various perspectives according to their types, completion years, research methods used, study groups, themes addressed, universities where they were prepared, scientific disciplines they belong to, courses where they were applied, data collection tools, research designs, data analysis techniques, and variables. According to the research findings, the highest number of studies were conducted at the master's degree level, the number of theses varied over the years, fourth-year students were the most represented in the study groups, the most frequently used course was Turkish, and mixed research methods were preferred over other methods. Based on the findings of the study, it is recommended that more doctoral-level research be conducted on the topic of creative drama at the elementary school level and that the use of qualitative methods be encouraged in research in this field.

Keywords: Primary school, drama, creative drama, graduate thesis.

Giriş

Yaratıcı drama bir kelimeyi, bir kavramı, bir cümleyi, bir düşüncüyü, bir tecrübeyi veya bir durumu; doğaçlama, rol oynama gibi tiyatro ya da drama tekniklerinden faydalanan, bir grup çalışması içinde oyun ve oyunlar yaratarak, bilişsel örneklerin yardımıyla yeniden yaratmaya yönelik etkinlikler sürecidir (San, 1991). Yaratıcı drama, bir grubun üyelerinin yaşam deneyimlerinden faydalanan, belirli bir amacın ya da düşüncenin doğaçlama, rol yapma ve benzeri tekniklerle canlandırılması süreci olarak

tanımlanmaktadır. Bu süreçler, deneyimli bir lider veya eğitmen eşliğinde, spontane bir şekilde ve "şimdi ve burada" anlayışıyla gerçekleştirilmekle birlikte "-mış gibi yapma" tekniğine dayanmakta ve oyunların genel özelliklerinden doğrudan yararlanmaktadır (Adıgüzel, 2018). Yaratıcı drama çalışmalarında grubun niteliklerine göre bir düzen yapmak ve katılanların ihtiyaçlarını ve yeteneklerini göz önüne almak gerekir. Ele alınan tema veya fikirlerin tüm aşamaları ile incelenmesinden öte yaratıcı drama çalışmalarının yaratıcılık, estetiklik, eleştirel düşünme, sosyal beceri gibi yetenekleri kazandırma gibi amaçları vardır. Böylece yaratıcı drama katılımcıların iletişim, empati, beraber çalışma gibi becerilerini geliştirmeyi sağlamaktadır. Yaratıcı drama çalışmalarının gerçek hayatta anlaşılamayan kavramları ya da yaşanan olayları somutlaştırma, karşılaşılan sorunları yeni bir bakış açısıyla inceleme, beğenilmeyen olay ya da sonuçlarla nasıl baş edileceğini gösterme gibi amaçları da bulunmaktadır (Çalışkan ve Karadağ, 2020).

Eğitim faaliyetlerinde gerçek olaylardan faydalanmak esastır. Ancak gerçek olayların oluşturulması, gerçek yerlere gidilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda yaratıcı drama yönteminden yararlanılabilir (Karadağ, Korkmaz ve Çalışkan, 2007). Eğitim sistemlerinin yeniden yapılandırılması sürecinde, yalnızca öğrencilerin akademik başarıları değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal olgunlaşmaları da ön plandadır. Bu bağlamda, eğitim kurumları öğrenci odaklı öğretim yöntemleri geliştirmekte ve öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarına daha hassas bir şekilde cevap vermeye çalışmaktadır. Sonuç olarak, eğitim sistemlerindeki yeniden yapılandırma çalışmaları, toplumsal yenilenmelerin ve yeni paradigmanın eğitim alanındaki etkilerini göz önünde bulundurarak gerçekleştirilmektedir. Bu süreç, eğitim sistemlerinin zamanla dönüşen ihtiyaçlara yanıt verebilmesini sağlamak amacıyla devam etmektedir (Özden, 2010).

Eğitimde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasında, belirlenen herhangi bir temanın dramatik tartışmalardan yola çıkarak doğaçlama biçiminde ele alınması ve öğrencilerin bu süreçte yaparak yaşayarak öğrenmeleri esastır. Buradan yola çıkarak eğitim ortamlarında farklı derslerde yaratıcı drama yönteminin kullanılması ile ilk olarak öğrencinin aktif olduğu öğrenme ortamında öğrencinin merkezde olduğu, ele alınan konunun daha kalıcı ve etkili duruma getirilmesini, eleştirel düşünmesini, duygularının sağlıklı bir biçimde dışarıya aktarılmasını ve iyi bir iletişim becerisinin geliştirilmesini amaçlamaktadır (Adıgüzel, 2018). Bunun yanında teknolojinin gelişmesi ile çocuklar etkileşimli bilgisayar ve telefon oyunları ile daha fazla zaman geçirmektedirler. Oysaki çocuklara bu tür oyunlar yerine gerçek dünyadan ve kendi hayal güçlerinden hareketle kurdukları dünyalarında fiziksel ve duygusal anlamda etkileşimde olabilmeleri için yaratıcı drama çok önemli bir araçtır. Eğitimin öğrencilerin bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimlerini sağlama, beceriler kazandırma gibi amaçları olduğu için yaratıcı dramanın kullanımı önemlidir. Bu sebepten dolayı yaratıcı drama yönteminin eğitimde bir araç olarak kullanılması oldukça önemli olup öğrenmenin kalıcılığını olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Baldwin, 2019). Üstündağ (1994) ise, eğitimde drama uygulamalarına yer verilmesinin bireyin yükümlülükleri paylaşmasına, yaratıcı ve açık sözlü olmasına ve yaratıcı drama sürecine liderin dâhil olması yoluyla sosyal rolleri benimsemesine hizmet edeceğini ifade etmektedir.

Yaratıcı drama kişinin yalnızca aktif bir birey olarak öğrenmesini değil, özgüvenli ve kendine karşı anlayışlı olmasını sağlayarak duygularını geliştirmesini de kapsamaktadır (Bayrak ve Akkaynak, 2020; Calp, 2020; Çelik ve Buluç, 2018; Özdemir, 2024). Bu süreçte, bir gruba ait olmanın getirdiği bazı yükümlülükleri kazanan birey, etkileşim içerisinde olma, sorun çözme, etki altında kalmadan karar verme ve demokratikleşme gibi becerilere sahip olur (San, 2018). Yaratıcı drama, günümüz eğitim sisteminin kapsadığı çeşitli ihtiyaçlara çözüm sunmak amacıyla sıklıkla başvurulmuş bir yöntemdir. Geleneksel eğitim modeli, genellikle öğretmen merkezli olan ve derslerde öğrencilerin esas olarak verilen bilgileri ezberlemelerinin beklendiği bir yaklaşımdır. Ancak, bilgilerin anlamlı bir şekilde öğrenilip gerektiğinde hatırlanabilmesi için öğrencilerin sürece aktif bir şekilde katılım göstermeleri gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında, geleneksel eğitim yaklaşımının öğrencilere verimli bir öğrenme deneyimi sunmada yetersiz kaldığı söylenebilir (Aykaç ve Metinnam, 2019; Köksal, 2007). Ancak, günümüz eğitim sistemlerinde öğretmenin rolü, öğrencilere yeni bilgiler sunmakla sınırlı kalmaz; aynı zamanda öğrencilerin gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak onların ilgi, istek ve yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olmak, iletişim ve sosyal becerilerinin gelişimini desteklemek, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini kazanmalarına rehberlik etmek şeklinde genişler (Başcı ve Gündoğdu,

2011). Bu çerçevede yaratıcı drama, mevcut ihtiyaca uygun yöntemsel bir işlev sunmaktadır. Herhangi bir konu, olay veya eğitim birimi yaratıcı drama ile ele alınabilir ve bazı derslerin hedeflerine ulaşmada bu yöntem daha verimli olabilir (Adıgüzel, 2018; Dobson ve Stephenson, 2020; Öztürk, 2001; Umrelieva ve diğerleri, 2021). Yaratıcı drama, eğitimde bir yöntem olarak kullanıldığında, öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif bir şekilde dahil olmalarını sağlar. Bir yöntem olarak yaratıcı drama, öğrencilerin duygularını, hayal güçlerini, görselleştirme becerilerini ve hayallerini kullanarak öğrenmeyi teşvik eder (San, 1990).

İlkokul çağındaki ve küçük yaştaki çocuklar, oyunlar aracılığıyla özgürlüklerini keşfederler, kendi kurallarını oluşturma fırsatı bulurlar ve oyunlarda kontrol sahibi olmanın deneyimini yaşarlar. Ayrıca, çocukların hayal gücü oldukça geniştir ve böylece oyunlar sayesinde çevrelerindeki yetişkinlerin rollerini üstlenirler (Baldwin, 2019). Drama, hayal gücünü artıracak ve rol yapma fırsatları sunacak etkinlikler için uygun bir yol olabilir (San, 1990). Bu durum, çocuklara sosyal becerilerini uygulama ve geliştirme imkânı sunar. Bu bağlamda, okullarda öğrencilerin hayal gücünü destekleyecek ve rol yapma tekniklerinin kullanıldığı öğrenme ortamlarının yaratılması önemlidir (Baldwin, 2019). Özellikle ilkökul eğitimi alan çocukların gelişim özellikleri dikkate alındığında yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunması, hayal güçlerini geliştirmesi, sosyalleşme ve iletişim gibi becerileri kazandırması ilkökulda yaratıcı drama kullanımını önemli hale getirmektedir. Bu doğrultuda, eğitimde yaratıcı dramanın özellikle küçük yaşlardan itibaren çocuklar üzerinde kullanımının önemini betimleyebilmek amacıyla ilkökulda yaratıcı drama alanında bugüne kadar gerçekleştirilen araştırmaların belirlenmesi, bu çalışmaların içerik, yöntem ve veri toplama araçları açısından incelenip sınıflandırılması ve geçmişten günümüze kadar analiz edilmesi; bu alanda araştırma yapmayı düşünen akademisyenler ve eğitimciler için yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de ilkökulda yaratıcı drama üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin niteliğine dair bilgi sağlayacak, alanın gelişime açık yönlerini ortaya koyarak söz konusu çalışmanın literatüre önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Yaratıcı dramanın eğitimdeki etkisini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların bir kısmının yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin problem çözme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, karar verme, dil, iletişim, sosyal, vb. becerilerine etkisi ile ilgili olduğu gibi bazı çalışmaların akademik başarı, değer eğitimi, tutum, kaygı düzeyi, öğrenmede kalıcılık, bilişsel ve duyuşsal gelişimi ile ilgili olduğu görülmektedir (Akdemir ve Karakuş, 2016; Aytaş ve Özcan, 2019; Dereli, 2018; Nayci ve Adıgüzel, 2017). Bunların dışında Calp ve Seçkin (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaratıcı drama ile ilgili 1990-2017 yılları arasında gerçekleştirilen lisansüstü tezler incelenmiştir. Ancak, ilkökul düzeyinde yaratıcı dramanın kullanımına yönelik eğilimleri inceleyen çalışmaların sınırlı olması, bu alandaki boşluğa işaret etmektedir. Bu bağlamda araştırma, geçmişten 2024 yılına kadar ilkökul düzeyinde yaratıcı drama konulu lisansüstü tezlerinin çeşitli ölçütler doğrultusunda incelenmesini amaçlamakta ve bu yönüyle alanyazına önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, genel amaca bağlı olarak aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

- Yayımlanma yıllarına göre dağılımı nasıldır?
- Türüne göre dağılımı nasıldır?
- Yayımlandıkları üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Yayımlandığı bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
- Yapıldığı derslere göre dağılımı nasıldır?
- Araştırma yöntemine göre dağılımı nasıldır?
- Araştırma desenine göre dağılımı nasıldır?
- Veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
- Çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?
- Veri analiz türüne göre dağılımı nasıldır?
- Araştırma değişkenine göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, yaratıcı drama uygulamalarının ilkokul düzeyindeki yansımalarını derinlemesine incelemek ve katılımcıların deneyimlerine, algılarına ve anlamlandırmalarına odaklanmaktadır. Araştırmada bu nedenle nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Çalışma kapsamında yer alan lisansüstü tezler, tümevarıma dayalı içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Nitel araştırmalar, olay ve olguların doğal bağlamları içinde bütüncül ve derinlemesine bir şekilde anlaşılmasına olanak tanıyan, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı araştırma süreci olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada, ilgili lisansüstü tezlerin seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme türünde temel yaklaşım, önceden belirlenmiş belirli ölçütleri karşılayan durumların seçilerek incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan tezlerin (geçmişten günümüze) 1999-2024 yılları arasında yayımlanmış olması, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi veri tabanında erişilebilir durumda bulunması ve eğitimde yaratıcı drama konusunu ele alması temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda YÖK Tez Merkezi veri tabanında yaratıcı drama ile ilgili 429 lisansüstü teze ulaşılmış olup “ilkokul”, ve “yaratıcı drama” kelimeleri kullanıldığında 73 lisansüstü tez araştırmaya dahil edilmiştir. Belirtilen kriterlere uygun olan ve veri tabanı erişim izni bulunan 71 lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmış; gerekli izinlerin olmaması nedeniyle 2 tez inceleme dışı bırakılmıştır. Araştırma sürecinde, bu 71 lisansüstü tez detaylı olarak analiz edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amacına uygun olarak veriler, doküman incelemesi yöntemi aracılığıyla elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgularla ilgili bilgi içeren yazılı kaynakların analizine dayanan bir yöntem olup, tek başına kullanılabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte de uygulanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yaratıcı drama ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmaların genel eğilimlerini ortaya koymak amacıyla veriler üç aşamalı bir süreçte toplanmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda geliştirilen veri toplama formuna, lisansüstü tezlerden elde edilen veriler sistematik biçimde işlenmiştir. İlk aşamada, alan yazın taramasında kullanılacak anahtar kelimeler ile inceleme yapılacak zaman aralığı belirlenmiştir. Belirlenen anahtar kelimeler, ilgili veri tabanında belirlenen zaman diliminde taranmış; elde edilen çalışmalar bilgisayara indirilerek T1, T2, T3, T4... şeklinde kodlanmıştır. İkinci aşamada, indirilen dokümanlar tek tek incelenmiş ve kapsam dışı çalışmalar ayıklanmıştır. Son aşamada ise lisansüstü tezler ayrıntılı bir biçimde analiz edilmiş; bu süreçte bir alan uzmanının görüşü doğrultusunda araştırmacı tarafından "Lisansüstü Tez İnceleme Formu" geliştirilmiştir. Söz konusu form; “Yayımlandığı yıl”, “Bilim dalı”, “Tez türü”, “Üniversite”, “Araştırma yöntemi”, “Desen”, “Çalışma grubu”, “Veri toplama araçları”, “Veri analiz yöntemi” gibi çeşitli kategorilerden oluşmaktadır. Form üzerinde her bir kategoriye karşılık gelecek şekilde ayrı sütunlar açılmış ve veriler MS Office Excel programına düzenli ve sistematik bir şekilde aktarılmıştır.

Veri giriş sürecinin ardından, ikinci bir araştırmacı tarafından veri kontrolü sağlanmış; veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda kodlanmıştır. Kodlama işlemi, bağımsız bir araştırmacı tarafından tekrar gözden geçirilerek güvenilirlik kontrolü yapılmıştır. Son olarak, araştırmanın amaçlarına uygun olarak oluşturulan kodlar görselleştirilmiş ve bulgular tablo ve grafikler aracılığıyla sunulmuştur. Doküman incelemesinde veri toplama süreci şekil 1’de özetlenmiştir.

Şekil 1. Veri Toplama Süreci

Verilerin Toplanması ve Analizi

Belirlenen ölçütlere uygun olarak yapılan taramada, YÖK’ün tez veri tabanında gelişmiş tarama kısmından anahtar kelimeler girilmeden önce aranılacak alan “tümü” olarak işaretlenmiş, 1999-2024 yılları arası, izinli ve onaylanmış kısımlar seçilmiştir YÖK Tez Merkezi veri tabanından sadece yaratıcı drama ilgili 429 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Araştırmada belirlenen kelime gruplarına göre tarama yapılmasına rağmen eğitim alanlarında yapılmamış olan lisansüstü tezler araştırmaya dahil edilmemiştir. Bununla ilgili olarak “yaratıcı drama” ve “ilkokul” anahtar kelimeler belirlendiğinde toplam 73 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Yapılan incelemede 2 adet tez çalışması veri tabanı üzerinde indirme izni olmadığı için kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmaya kriterlere uygun 71 adet lisansüstü tezi dahil edilmiştir. Tezlerin taraması 1 Kasım-10 Aralık 2024 tarihleri arasında yapılmıştır.

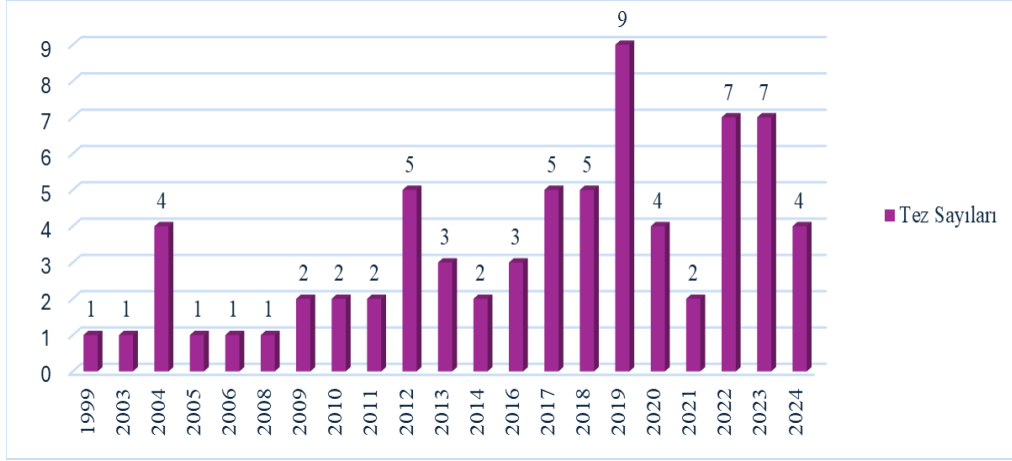
Araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda hazırlanan veri toplama aracı kullanılarak elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, yapılan çalışmalara belirli bir konu akışında çeşitli değişkenlerin değerlendirildiği kavramsal alt boyutlar oluşturmayı hedefler. İçerik analizi araştırmacılara çalıştıkları konu üzerine yapılan çalışmaların zaman içindeki değişim, gelişim ve oluşumlarına tanık olabilecek imkânı sağlamaktadır (Güçlü, 2019). İçerik analizi ile benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirili ve anlaşılır bir şekilde okuyucuya sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada çalışılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından derinlemesine incelenmesi ve bu değişkenlerin eğilimlerinin ortaya çıkarılması amacıyla lisansüstü tezler sistemli bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Öncelikle konuyla ilgili ve belirli zaman aralığında bütün lisansüstü tezler belirlenen sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Bu sınıflandırma içinde tüm lisansüstü tezler gruplara ayrılarak kodlanmıştır. Kodlanan tezler için tez analiz formunda belirlenen başlıklar halinde Excel programında tablo ve grafikler oluşturulmuştur. Bu tablo ve grafikler farklı dosyalar halinde Word programına aktarılmıştır. Hazırlanan form araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanmış olan veri formunu lisansüstü tezlerden elde edilen veriler işlenmiştir. Veri analizlerinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla 71 araştırmanın tamamı her iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak incelenmiş ve kodlamalar arasında karşılaştırma yapılmıştır. Bununla birlikte tartışma, sonuç ve önerilerin belirtildiği bölümler detaylı şekilde incelenerek ulaşılan sonuçlar grafik ve frekans tablosu halinde düzenlenerek bulgular kısmında ifade edilmiştir.

Araştırma Etiği

Bu araştırmada kullanılan veriler YÖK Tez Merkezi veri tabanında yer alan lisansüstü tezlerden elde edildiğinden dolayı etik kurul izni gerekmemekte olup bilimsel araştırma etik ve ilkelerine dikkat edilmiştir.

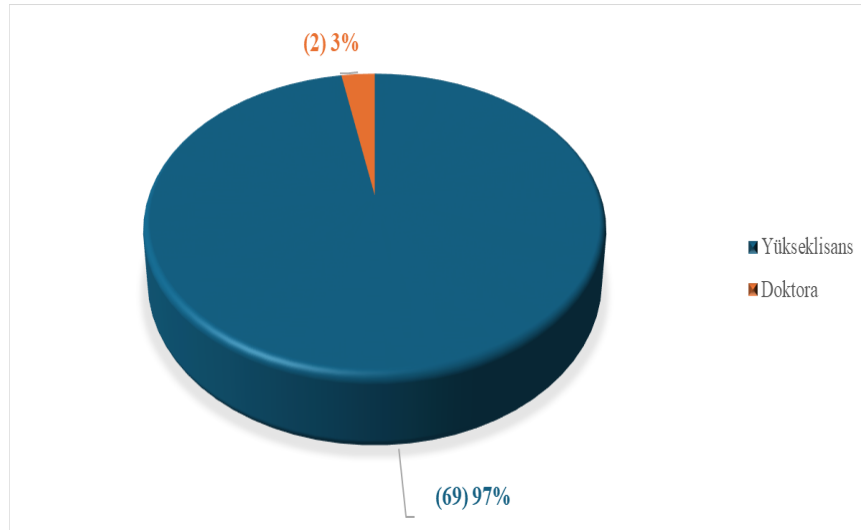
Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. “İlkokulda yaratıcı dramın yer aldığı lisansüstü tezlerin yayımlanma yıllarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular şekil 2’de yer almaktadır.

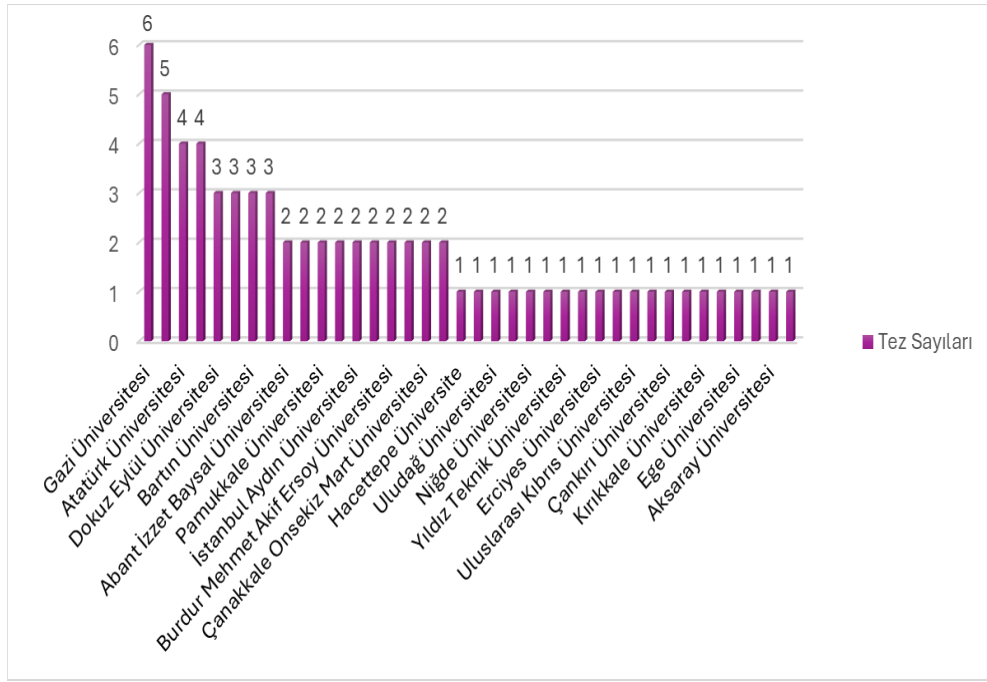
Şekil 2. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2’de ilkökulda yaratıcı drama alanında yayımlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, sayıca en fazla lisansüstü tezin 2019 (f=9) yılında yayımlandığı görülmektedir. İncelenen lisansüstü tezlerin yayımlanma durumu bakımından sayıca en az olduğu (f=1) yıllar ise 1999, 2003, 2005, 2006 ve 2008 olduğu belirlenmiştir. Bu yılların her birinde, belirlenen kriterlere uygun yalnızca birer tez yayımlandığı görülmüştür. Ayrıca, elde edilen bir başka bulgu, ilkökul düzeyinde drama ile ilgili lisansüstü tezlerin sayısının son yıllarda artış eğilimi gösterdiğiidir. İlkokulda yaratıcı dramın yer aldığı lisansüstü tezlerin türüne göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular şekil 3’te yer almaktadır.

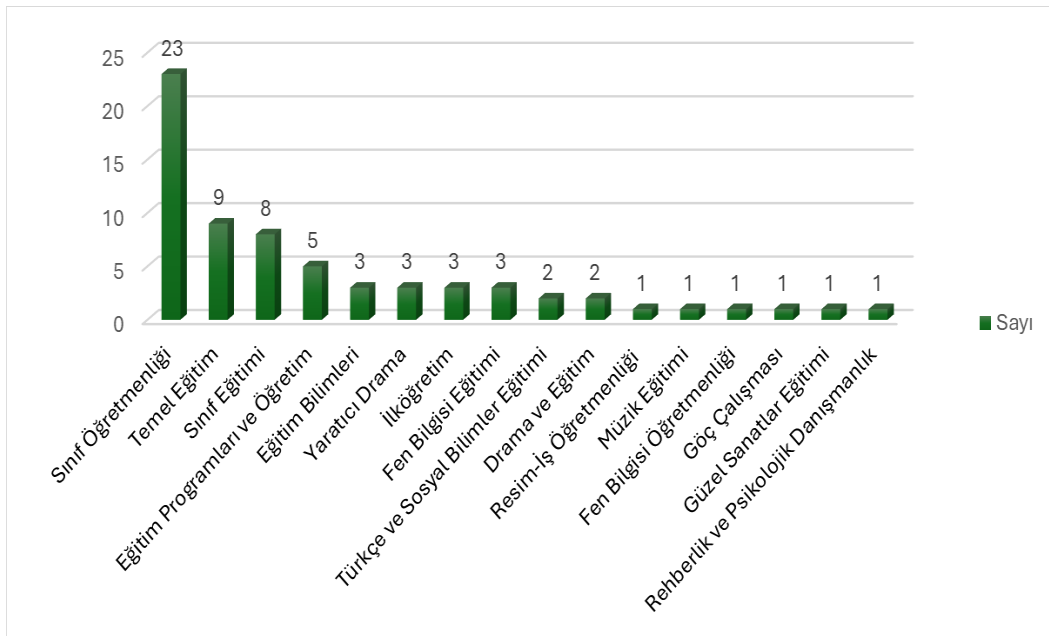
Şekil 3. Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 3 incelendiğinde, İlkokulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımının yüksek lisans düzeyinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Buna göre, incelenen toplam 71 lisansüstü tezin 69’unun yüksek lisans ve 2’sinin doktora tezi olduğu görülmektedir. Bu bağlamda en çok yüksek lisans çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. “İlkokulda yaratıcı dramın yer aldığı lisansüstü tezlerin yayımlandıkları üniversitelere göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular şekil 4’te yer almaktadır.

Şekil 4. Lisansüstü Tezlerin Yayımladıkları Üniversitelere Göre Dağılımı

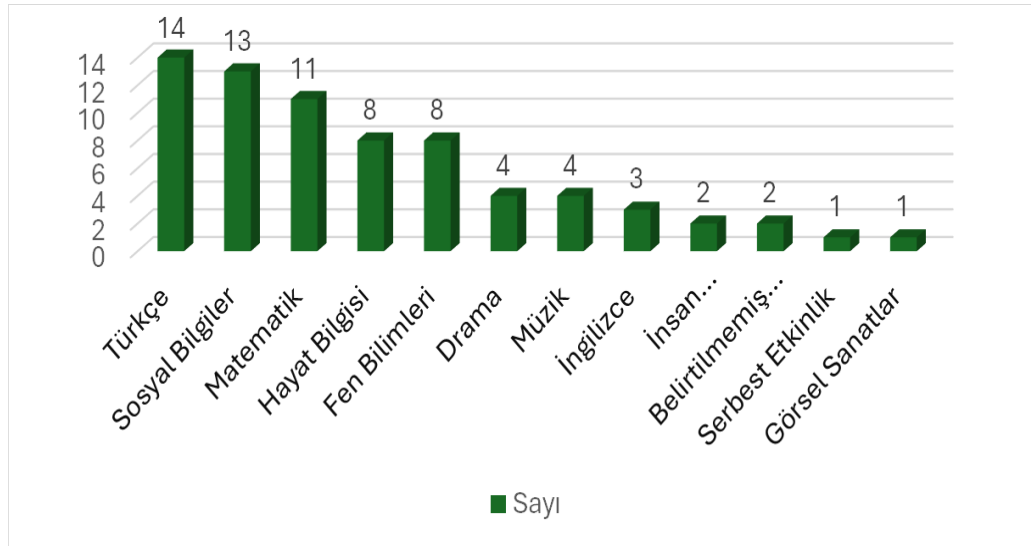
Şekil 4 incelendiğinde, ilkökulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin sayıca en fazla ($f=6$) Gazi Üniversitesi’nde yayımlandığı görülmektedir. Bu sayısal yoğunluğu, sırasıyla Atatürk Üniversitesi ($f=5$), Dokuz Eylül Üniversitesi ($f=5$) ve Bartın Üniversitesi takip etmektedir. “İlkokulda yaratıcı dramanın yer aldığı lisansüstü tezlerin yayımlandığı bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5. Lisansüstü Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı

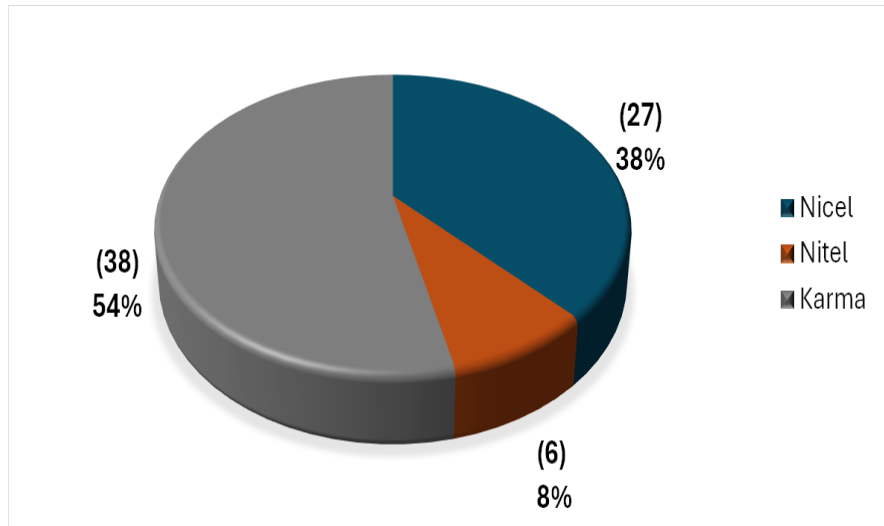
Şekil 5 incelendiğinde, ilkökulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin bilim dalları incelendiğinde “23’ünü sınıf öğretmenliği, 9’unu temel eğitim, 8’ini sınıf eğitimi, 5’ini eğitim programları ve öğretim, 3’ünü eğitim bilimleri, yaratıcı drama, ilköğretim, fen bilgisi eğitimi, 2’sini Türkçe ve sosyal bilimler eğitimi, 1’ini resim-iş öğretmenliği, müzik eğitimi, fen bilgisi öğretmenliği, göç çalışması, güzel sanatlar eğitimi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık” oluşturmuştur. Çalışma grubunda öğrencilerin yer aldığı lisansüstü en çok sınıf öğretmenliği bilim dalında en az müzik eğitimi,

resim iş öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği, göç çalışması, güzel sanatlar eğitimi ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık dallarında yazıldığı görülmektedir. “İlkokulda yaratıcı dramanın yer aldığı lisansüstü tezlerin yapıldığı derslere göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular şekil 6’da yer almaktadır.

Şekil 6. Lisansüstü Tezlerin Yürütüldüğü Derslere Göre Dağılımı

Şekil 6 incelendiğinde, ilkokulda yaratıcı drama alanında yayımlanan lisansüstü tezlerin 14’ünün Türkçe; 13’ünün Sosyal Bilgiler; 11’inin Matematik; 8’inin Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri dersinde yürütüldüğü görülmektedir. Tezlerin 4’ü Drama, Müzik; 3’ü İngilizce dersleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 2’sinin İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, 2’sinin belirtilmemiş derslerde, 1’inin Serbest Etkinlik, Görsel Sanatlar dersinde yapıldığı gözlenmektedir. Lisansüstü tezlerin; en çok Türkçe dersinde en az görsel sanatlar dersi ve serbest etkinlik derslerinde yapıldığı görülmektedir. Ayrıca T52 ve T53 kodlu lisansüstü tezinde, gerçekleştirilen araştırmalarda ders belirtilmemiştir. “İlkokulda yaratıcı dramanın yer aldığı lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular şekil 7’de yer almaktadır.

Şekil 7. Lisansüstü Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

Şekil 7 incelendiğinde, ilkokulda yaratıcı drama eğitim alanında yayımlanan araştırmaların yönteme göre dağılımı incelendiğinde 27’sinde nicel, 6’sında nitel ve 38’inde karma yöntem araştırmaları kullanılmıştır. Lisansüstü tezlerde en fazla karma, en az nitel yöntem kullanıldığı

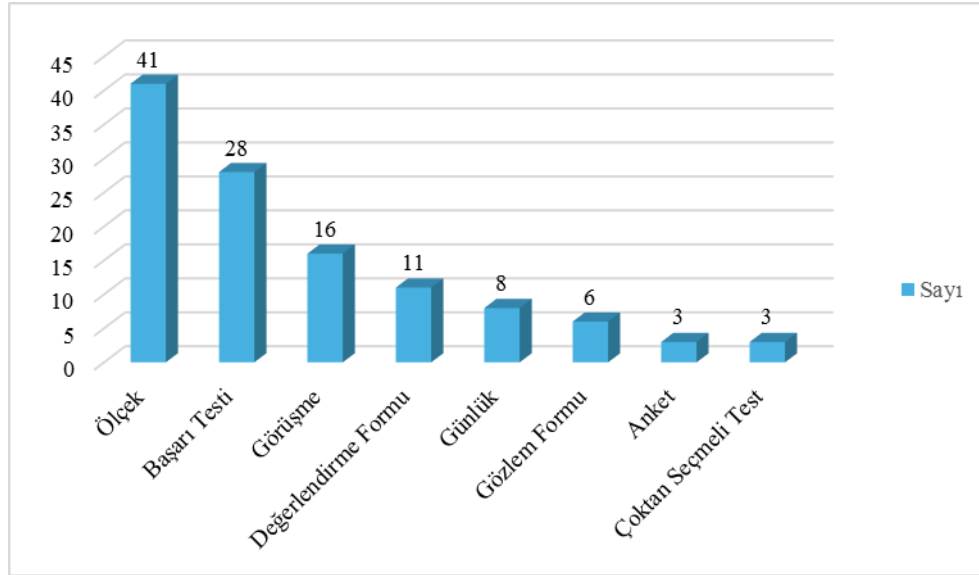
görülmüştür. “İlkokulda yaratıcı dramının yer aldığı lisansüstü tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Lisansüstü Tezlerin Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

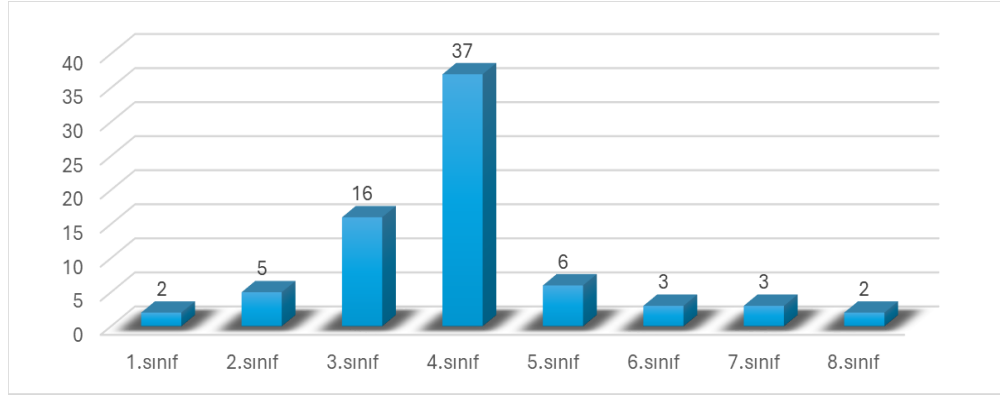
Araştırma desenleri	Dağılımı	f
Deneyssel	T1, T2, T3, T4, T5, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T15, T16, T17, T18, T19, T20, T21, T23, T24, T25, T26, T28, T29, T31, T32, T33, T34, T35, T36, T37, T38, T40, T42, T43, T45, T47, T48, T50, T51, T53, T54, T55, T56, T57, T58, T60, T61, T67, T68, T69	53
Eylem Araştırması	T44, T46, T49, T59, T63, T65	6
Yakınsayan Paralel	T39, T66, T70, T71	4
Açımlayıcı Sıralı	T30, T41, T62	3
Betimsel Tarama	T14, T22, T52	3
Genel Tarama	T6	1
Gömülü	T64	1

Tablo 1 incelendiğinde, ilkokulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin desenlerine göre dağılımı incelendiğinde “53’ü deneyssel desen, 6’sı eylem araştırması deseni, 4’ü yakınsal paralel desen, 3’ü açımlayıcı sıralı, betimsel tarama desenleri, 1’i genel tarama, gömülü desenleri” oluşturmaktadır. Lisansüstü tezlerin desenlere göre dağılımı incelendiğinde; en fazla deneyssel deseni kullanarak araştırma yapıldığı görülmektedir. En az kullanılan desenler arasında genel tarama ve gömülü teori desenleri olduğu görülmektedir. “İlkokulda yaratıcı dramının yer aldığı lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular Şekil 8’de yer almaktadır.

Şekil 8. Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Şekil 8 incelendiğinde, ilkokulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre 41’i ölçek, 28’i başarı testi, 16’sı görüşme, 8’i günlük, 6’sı gözlem formu, 3’ü anket ve çoktan seçmeli testler kullanılarak toplanmıştır. Lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı incelendiğinde; en fazla ölçek aracının kullanıldığı görülmektedir. En az ise çoktan seçmeli testler ve anketlerin kullanıldığı görülmektedir. “İlkokulda yaratıcı dramının yer aldığı lisansüstü tezlerin çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular şekil 9’da yer almaktadır.

Şekil 9. Lisansüstü Tezlerin Çalışma Grubuna Göre Dağılımı

Şekil 9 incelendiğinde, ilkökulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin çalışma grupları incelendiğinde 37'sini 4.sınıf öğrenciler, 16'sını 3.sınıf öğrenciler, 6'sını 5.sınıf öğrenciler, 5'ini 2.sınıf öğrenciler, 3'ünü 6.sınıf öğrenciler, 3'ünü 7.sınıf öğrenciler, 2'sini 1.sınıf ve 2.sınıf öğrenciler oluşturmuştur. Çalışma grubunda öğrencilerin yer aldığı lisansüstü tezler en fazla dördüncü sınıf (f=37) düzeyinde öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. En az 1.ve 8. Sınıf (f=2) düzeyinde öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda 5.,6., 7 ve 8. sınıfların yer almasının nedeni ilkökul düzeyindeki sınıflar ile aynı çalışma grubunda bulunmalarıdır. “İlkokulda yaratıcı dramanın yer aldığı lisansüstü tezlerin veri analiz türüne göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Lisansüstü Tezlerin Veri Analiz Türüne Göre Dağılımı

Veri analiz türleri	Dağılım	f
T-testi	T2, T3, T5, T7, T8, T11, T12, T13, T14, T19, T20, T22, T23, T26, T27, T29, T30, T32, T33, T35, T37, T38, T39, T40, T47, T51, T57, T66, T67, T70, T71	31
Mann Whitney U testi	T9, T10, T16, T17, T23, T24, T25, T34, T42, T43, T50, T51, T53, T54, T57, T60, T62, T68, T71	19
İçerik analizi	T8, T14, T30, T38, T39, T41, T44, T47, T56, T59, T63, T64, T65, T70, T71	15
Betimsel analiz	T18, T36, T43, T46, T48, T49, T62, T68	8
One Way Anova	T15, T27, T30, T35, T55, T56	6
Wilcoxon işaretli sıralar testi	T9, T10, T16, T27, T69	5
Shapiro Wilk testi	T32, T43, T50, T55	4
Kruskal-Wallis H testi	T27, T30, T60, T62	4
Varyans analizi	T13, T14, T31, T51	4
Ancova analizi	T28, T67, T70	3
Kolmogorov-Smirnov testi	T16, T28, T56	3
Kovaryans analizi	T1, T26, T32	3
İstatiksel çözümleme analizi	T2, T5	2
Levene Testi	T55, T56	2
Temel bileşenler analizi	T24	1
Pearson korelasyon analizi	T4	1
Ki Kare Analizi	T38	1
Spearman Brown korelasyon katsayısı	T42	1

İlkokulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin veri analiz türlerine göre dağılımı olan tablo 2 incelendiğinde “31’i t testi, 19’u Mann Whitney U testi analizi yöntemi, 15’i içerik analizi yöntemi, 8’i betimsel analiz yöntemi, 6’sı One Way Anova analizi yöntemi, 5’i Wilcoxon işaretli sıralar testi yöntemi , 4’ü Shapiro Wilk testi, Kruskal-Wallis H testi, Varyans analiz yöntemi, 3’ü Ancova-Kolmogorov Smirnov testi, Kovaryans analizi yöntemleri, 2’si istatistiksel çözümleme analizi-Levene testi yöntemleri, 1’i temel bileşenler analizi, Pearson korelasyon analizi, Ki Kare analizi, Spearman Brown korelasyon katsayısı yöntemleri oluşturmaktadır. Lisansüstü tezlerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımı incelendiğinde; en fazla t testlerinin kullanıldığı, en az ise temel bileşenler analizi, Pearson korelasyon analizi, ki kare analizi ve Sperman Brown korelasyon analizi kullanıldığı görülmektedir. “İlkokulda yaratıcı dramanın yer aldığı lisansüstü tezlerin araştırma değişkenine göre dağılımı nasıldır?” alt problemi doğrultusunda elde edilen bulgular tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3.

Lisansüstü Tezlerin Araştırma Değişkenine Göre Dağılımı

Araştırmaların değişkeni	Dağılımı	f
Akademik başarı	T2, T4, T5, T7, T8, T10, T11, T14, T15, T18, T20, T26, T27, T29, T30, T31, T40, T50, T51, T56, T57, T60, T66, T67	24
Beceri	T1, T4, T13, T17, T18, T21, T22, T33, T34, T35, T37, T42, T44, T46, T54, T58, T59, T61, T64, T68, T69, T70	23
Tutum	T3, T4, T5, T20, T26, T27, T29, T31, T40, T42, T43, T50, T51, T56, T57, T62, T71	17
Kalıcılık	T3, T6, T7, T9, T26, T29, T30, T31, T40, T60, T66	11
Değer	T25, T38, T39, T63,	4
Kavram öğretimi	T6, T16, T31	3
Farkındalık	T68, T71	2
Kaygı	T36, T42	2
Görüş alma	T49, T60	2
Uyum sağlama	T48	1
İlgi	T30	1
Davranış geliştirme	T67	1
Algı belirleme	T71	1
Program	T41	1
Motivasyon	T36	1

İlkokulda yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü tezlerde yer alan değişkenlerin dağılımının yer aldığı tablo 3 incelendiğinde 24’ü akademik başarı değişkeni, 23’ü beceri değişkeni, 17’si tutum değişkeni, 11’i kalıcılık değişkeni, 4’ü değer değişkeni, 3’ü kavram öğretimi değişkeni, 2’si farkındalık, kaygı, görüş alma değişkenleri, 1’i uyum sağlama, ilgi, davranış geliştirme, algı belirleme, program, motivasyon değişkenlikleri oluşturmaktadır. Lisansüstü tezlerde yer alan değişkenlerin dağılımı incelendiğinde; En fazla akademik başarı değişkeninin incelendiği, en az ise uyum sağlama, ilgi, davranış geliştirme, algı belirleme, program ve motivasyon değişkenlerinde kullanıldığı görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın amacı doğrultusunda 1999 ile 2024 yılları arasında ilkökul düzeyinde yaratıcı drama alanında hazırlanmış 71 lisansüstü tez incelenmiştir. 1999 yılından günümüze kadar geçen süreçte, ilkökul düzeyinde yaratıcı drama konusunu ele alan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, en fazla tezin 2019 yılında tamamlandığı görülmüştür. Bu bulgu, Elver ve Yılmaz’ın (2023) çalışmasında yer alan ve 2012-2021 yılları arasında yapılan tezlerin değerlendirildiği sonuçlarla örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada da 2019 yılının, bu alanda en fazla tez çalışmasının gerçekleştirildiği yıl olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, yaratıcı drama konulu tezlerin sayısında son yıllarda dalgalanmalar yaşansa da genel olarak artış yönünde bir eğilim olduğu dikkat çekmektedir. Bu artışın, ilkökul öğretim programlarında yaratıcı drama etkinliklerine daha fazla yer verilmesiyle bağlantılı

olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, yaratıcı drama yönteminin ilköğretim kademesinde kullanımına ilişkin yapılan araştırmaların günümüzde yükselen bir eğilim gösterdiği sonucuna ulaşılabilir.

Yaratıcı drama alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin yöntem türlerine ilişkin yapılan incelemede, 27 çalışmada nicel, 6 çalışmada nitel ve 38 çalışmada ise karma yöntemin kullanıldığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerde en yaygın tercih edilen yöntem türünün karma yöntem olduğu görülmektedir. Öte yandan, nitel yöntemlerin en az tercih edilen yöntem türü olduğu dikkat çekmektedir. Elde edilen bu veriler hem yüksek lisans hem de doktora düzeyindeki çalışmaların büyük çoğunluğunda karma yöntemin benimsenmesinin, araştırma sorularını daha çok boyutlu ve derinlemesine ele alma gereksiniminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna karşın nitel yöntemin sınırlı ölçüde tercih edilmesi, bu yöntemin uygulama sürecinde karşılaşılan zorluklar ve sınırlılıklar ile ilişkili olabilir. Benzer şekilde Samsa (2020), veri toplama araçlarının dağılımında tercih edilen yöntemin belirleyici bir rol oynadığını ve incelenen çalışmalarda karma yöntem kullanımının yaygın olduğunu belirtmiştir. Bu durum, en az kullanılan nitel veri toplama araçlarının da nicel araçlar kadar tercih edildiğini göstermektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, yaratıcı dramanın genellikle başarı, beceri ve tutum gibi değişkenlerle ilişkilendirilmesi ve bu değişkenlerin ölçümünde en uygun araçların ölçekler ile başarı testleri olarak görülmesi, bu tercihin temel nedenleri arasında sayılabilir. Nitel veri toplama araçlarının kullanımında ise araştırmanın doğasına uygun biçimde ve karma yöntem çerçevesinde, nicel verileri en iyi şekilde destekleyecek araçlara ağırlık verildiği ifade edilebilir.

İlkokul düzeyinde yaratıcı drama alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin çalışma grupları incelendiğinde, en fazla sayıda araştırmanın 4. sınıf öğrencileriyle yapıldığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, 4. sınıf öğrencilerinin yaş ve gelişim özellikleri açısından yaratıcı drama uygulamaları için daha uygun bir düzeyde bulunmalarıyla ilişkilendirilebilir. Diğer sınıf düzeylerine bakıldığında, 3. sınıf ve 5. sınıf öğrencilerinin sırasıyla en çok tercih edilen diğer gruplar olduğu görülmektedir. Buna karşın, 1. ve 2. sınıf düzeyindeki öğrencilere yönelik çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, yaratıcı drama etkinliklerinin erken yaş gruplarında ya da daha üst düzeydeki sınıflarda uygulanmasında karşılaşılan çeşitli zorluklar ve sınırlılıklardan kaynaklanabileceği şeklinde değerlendirilebilir. Calp ve Seçgin (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, genel olarak yaratıcı drama alanında 1990-2017 yılları arasında yapılan tezlerde en fazla ilkokul 4. sınıf öğrencileriyle çalışıldığı, buna karşılık 1. sınıf öğrencileriyle herhangi bir çalışmanın bulunmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu, mevcut araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermekte olup, akademik çalışmalarda benzer eğilimlerin söz konusu olduğuna işaret etmektedir.

Lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı değerlendirildiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluştururken, doktora tezlerinin sayıca oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, yaratıcı drama alanında doktora düzeyinde araştırmaların yetersizliğine işaret etmekte ve bu alanda daha fazla derinlemesine çalışma yapılması gerektiğini göstermektedir. Lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversiteler değerlendirildiğinde, en fazla tezin Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, ilgili üniversitenin yaratıcı drama alanında uzmanlaşmış akademik kadrosu ve altyapısına bağlı olabilir.

Bilim dallarına göre yapılan değerlendirmede, çalışmaların en çok sınıf öğretmenliği alanında yoğunlaştığı, temel eğitim ve sınıf eğitimi dallarının bunu takip ettiği görülmüştür. Yaratıcı drama alanında yapılan çalışmaların sınıf öğretmenliği alanında ağırlık kazanması, bu disiplinin yaratıcı drama yöntemine olan uyumuyla ilişkilendirilebilir. Öte yandan, müzik eğitimi, resim-iş öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği, göç çalışması, güzel sanatlar eğitimi ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi alanlarda gerçekleştirilen çalışmaların oldukça sınırlı olması dikkat çekmektedir. Bu durum, yaratıcı drama uygulamalarının bu alanlara entegrasyonu konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, yaratıcı drama alanındaki lisansüstü çalışmaların belirli alanlarda ve yaş gruplarında yoğunlaştığını göstermekte olup, az çalışılmış alanlarda araştırmaların artırılmasının alana katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Tezlerin yapıldığı derslere göre incelendiğinde, en fazla çalışmanın Türkçe dersinde gerçekleştirildiği, bunu Sosyal Bilgiler ve Matematik derslerinin takip ettiği görülmüştür. Bununla birlikte, Görsel Sanatlar ve Serbest Etkinlik derslerinde yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, yaratıcı drama yönteminin bu derslere entegrasyonu konusunda sınırlı bir uygulama alanı bulduğunu ve bu derslerde daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, T52 ve T53 kodlu tezlerde ilgili derslerin belirtilmemiş olması, bu tür bilgilerin eksikliğinin araştırma sonuçlarının bağlamını sınırlayabileceğini göstermektedir. İncelenen araştırmalarda, yaratıcı dramayla en fazla ilişkilendirilen dersin Türkçe dersi olduğu görülmekte ve bu derste en çok üzerinde durulan beceri yazma becerisi olmaktadır. Elbir ve Yıldız'ın (2012) yazma eğitimi üzerine gerçekleştirdiği lisansüstü çalışmaların incelendiği araştırmada, yaratıcı drama yönteminin, geleneksel öğretim yöntemlerine kıyasla yazılı anlatım becerilerini daha etkili şekilde geliştirdiği sonucuna varılmıştır. Bu durum, akademik çalışmalarda benzer eğilimlerin bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

Veri toplama araçlarının kullanımına yönelik analizlerde ise en çok ölçeklerin tercih edildiği görülmüştür. Bu, araştırmalarda nicel verilerin ağırlıkta olduğunu ve standart ölçme araçlarının kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra başarı testi ve görüşme araçları da sıklıkla kullanılmıştır. En az tercih edilen araçlar arasında farkındalık testi ve ses kayıtları bulunmaktadır. Bu bulgu, yaratıcı drama çalışmalarında daha yenilikçi ve farklı veri toplama araçlarının kullanımının sınırlı olduğunu ve araştırmacıların bu konuda daha fazla çeşitliliğe yönelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Benzer bulgulara literatür tarandığında, yaratıcı drama alanında hazırlanmış tezlerde en sık başvuru alanı veri toplama aracının ölçekler olduğu görülmektedir. Ölçekleri ise sırasıyla görüşme formu, bilgi formu ve başarı testleri takip etmektedir (Calp ve Seçgin, 2019). Sonuç olarak, yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü çalışmaların tür, ders ve veri toplama araçları açısından belirli alanlarda yoğunlaştığı, diğer alanlarda ise sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, yaratıcı drama uygulamalarının daha geniş bir yelpazede ele alınması ve bu alanlarda eksikliklerin giderilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma desenlerine göre dağılımı incelendiğinde, en çok tercih edilen deneysel desen olduğu belirlenmiştir. Bu durum, yaratıcı drama çalışmalarında deneysel desenin tercih edilmesinin, yöntemin etkisini somut ve ölçülebilir verilerle ortaya koymaya yönelik bir yaklaşımı yansıttığını göstermektedir. Eylem araştırması deseni, yakınsal paralel desen ve açıklayıcı paralel-genel tarama desenleri ise daha az tercih edilmiştir. Gömülü desen ve betimsel tarama gibi desenlerin sınırlı kullanımı, bu yöntemlerin yaratıcı drama bağlamındaki kullanım potansiyelinin yeterince araştırılmadığını akla getirmektedir. Veri analiz yöntemleri incelendiğinde, lisansüstü tezlerde en sık tercih edilen yöntemin t-testi olduğu ortaya çıkmıştır. Samsa (2020) tarafından 2019 yılı sonuna kadar yapılan genel olarak yaratıcı drama alanındaki lisansüstü tezlerin veri analiz tekniklerine ilişkin yapılan incelemede, en yaygın kullanılan nicel veri analiz tekniklerinin sırasıyla t-testi, Mann-Whitney U Testi ve Wilcoxon testi olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, mevcut araştırmamızla benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda, yaratıcı drama alanındaki lisansüstü tezlerde kullanılan veri analiz tekniklerinin büyük ölçüde birbirine yakın olduğunu ve benzer yöntemlerin tercih edildiğini söylemek mümkündür.

Tezlerde yer alan değişkenlerin dağılımı değerlendirildiğinde, en fazla incelenen değişkenin akademik başarı olduğu görülmüştür. Bunu beceri ve tutum değişkenleri takip etmektedir. Akademik başarı değişkeninin sıkça tercih edilmesi, yaratıcı dramanın öğrencilerin bilişsel çıktıları üzerindeki etkisini araştırma çabasını yansıtmaktadır. Buna karşılık, uyum sağlama, ilgi, davranış geliştirme, algı belirleme, program ve motivasyon gibi değişkenlerin çok az çalışıldığı gözlemlenmiştir. Bu durum, yaratıcı drama bağlamında bu değişkenlere ilişkin daha fazla araştırma yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Geçmiş yıllardan 2019 sonuna kadar yapılmış yaratıcı dramaya yönelik lisansüstü tezlerin sonuçlarını inceleyen Samsa (2020), en çok öne çıkan bulguların; yaratıcı drama yönteminin derslerde kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına, bu başarının kalıcılığına ve öğrenci tutumlarına olumlu katkı sağladığı, beceri kazandırma ve geliştirmede etkili olduğu ve geleneksel yöntemlere kıyasla daha farklı ve etkili bir yöntem olduğu yönünde olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda, akademik çalışmalarda benzer eğilimlerin var olduğu söylenebilir. Genel olarak, yaratıcı drama alanında yapılan lisansüstü çalışmaların belirli desen, analiz yöntemleri ve değişkenlerde yoğunlaştığı, diğer

yöntem ve değişkenlerin ise sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu bulgular, yaratıcı drama alanında daha çeşitli araştırma desenlerinin ve az çalışılmış değişkenlerin ele alınmasının alana önemli katkılar sağlayabileceğini göstermektedir. Bunun yanında araştırma ilköğretim düzeyinde yaratıcı drama kullanımı, YÖK Tez Merkezinde yayınlanan ve açık erişime sahip lisansüstü tezler ve anahtar kelimeler bağlamında yapılan taramalar ile sınırlıdır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Yaratıcı drama alanında doktora düzeyinde daha fazla araştırma yapılabilir.
- Çoğunlukla deneysel desenin kullanıldığı belirlenmiş olup eylem araştırması, gömülü desen, betimsel tarama ve karma desenlerin kullanımına yönelik çalışmalar artırılabilir.
- Akademik başarı, beceri ve tutum değişkenlerinin sıkça çalışıldığı tespit edilmiştir. Ancak, motivasyon, uyum sağlama, algı belirleme, davranış geliştirme gibi az çalışılmış değişkenlere yönelik araştırmaların yapılabilir.
- Araştırmaların çoğunun dördüncü sınıf düzeyinde yapıldığı, diğer yaş gruplarına daha az odaklanıldığı görülmektedir. Yaratıcı dramanın birinci ve ikinci sınıf gibi farklı yaş gruplarında uygulanmasına yönelik çalışmaların artırılabilir.

Araştırma Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulmuş, “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden kaçınılmıştır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde etik kurallara uyulmuştur. Araştırma doküman incelemesi olduğu için etik kurul raporu alınmamıştır.

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışmaya birinci yazar %50, ikinci yazar %50 katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Ö. (2010). Niçin yaratıcı drama. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı drama: 1999–2002 yazılar* içinde (ss. 255–262). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö. (2018). *Eğitimde yaratıcı drama*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akar, R. (2010). Eğitimde alternatif bir öğretim yöntemi: Drama. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı drama: 1999–2002 yazılar* içinde (ss. 213–222). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Akdemir, H. ve Karakuş, M. (2016). Yaratıcı drama yönteminin akademik başarı üzerine etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *International Journal of Active Learning*, 1(2), 55-67.
- Aykaç, E. A. ve Metinnam, İ. (2019). Farklı disiplinlerde yaratıcı drama temelli uygulamalara ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 14(1), 117–136.
- Aytaş, G. ve Özcan, Ş. (2019). Türkçe eğitimi konularını temel alan drama çalışmalarına yönelik bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 235-255.
- Baldwin, P. (2019). *Drama yoluyla okul gelişimi: Tüm sınıf ve tüm okulla uygulanabilecek yaratıcı bir yaklaşım*. Z. Özen ve İ. Metinnam, (Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Başçı, Z. ve Gündoğdu, K. (2011). Öğretmen adaylarının drama dersine ilişkin tutumları ve görüşleri: Atatürk Üniversitesi örneği. *İlköğretim Online*, 10(2), 454–467.

- Bayrak, A. ve Akkaynak, M. (2020). Okul öncesi eğitimde yaratıcı drama eğitiminin duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerilerine etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(2), 1343-1381.
- Calp, Ş. (2020). Özgür düşünme ve özgüven: Yaratıcı drama yöntemiyle kazandırılabilir mi?. *Kastamonu Education Journal*, 28(2), 1026-1043. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.702942>
- Calp, Ş. ve Seçgin, M.G. (2019). Türkiye'de yaratıcı drama alanında yapılmış tezlere yönelik betimsel bir analiz. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23 (2), 365-388.
- Çalışkan, N. ve Karadağ, E. (2020). *Eğitimde drama: Teorik temelleri ve uygulama örnekleri* (4. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, Ö. ve Buluç, B. (2018). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 67-88. <https://doi.org/10.17556/erziefd.325878>
- Dereli, E. (2018). Yaratıcı drama eğitimi ve yaratıcı drama temelli kişilerarası ilişkiler eğitim programının öğretmen adaylarının iletişim ve sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 95-119.
- Dobson, T. and Stephenson, L. (2020). Challenging boundaries to cross: primary teachers exploring drama pedagogy for creative writing with theatre educators in the landscape of performativity. *Professional Development in Education*, 46(2), 245-255.
- Elbir, B. ve Yıldız, H. (2012). İlköğretim yazma eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmalarının değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 30, 1-11.
- Elver, K. ve Yılmaz, M. F. (2023). İlkokul derslerinde bir öğretim yöntemi olarak kullanılan yaratıcı drama ile ilgili tezlerin incelenmesi: bibliyografik bir çalışma. *Temel Eğitim*, 19, 16-34.
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri: Teknik, yaklaşım, uygulama*. Ankara: Nobel Yayınları
- Karadağ, E., Korkmaz, T. ve Çalışkan, N. (2007). Hayat bilgisi öğretiminde drama yönteminin etkililiğinin bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(1), 179-195. <https://doi.org/10.16910/jem.856322>
- Köksal, N. (2007). Eğitim programı, ilköğretim programı, yaratıcı drama, öğretmen özellikleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(3/4), 179-192.
- Nayci, Ö. ve Adıgüzel, Ö. (2017). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 42(192), 349-365
- Özdemir, D. (2024). *Yaratıcı drama temelli duygu düzenleme programının ortaokul öğrencilerinin duygu düzenleme becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özden, Y. (2010). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, A. (2001). Eğitim-öğretimde yeni bir yaklaşım: Yaratıcı drama. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 18(18), 251-259.

- Umrallieva, L., Tanirbergenov, M., Yeralin, K., Bolysbaev, D., Makhabbat, D. and Zhanar, S. (2021). Evaluating creative drama studies in virtual museums with teacher opinions. *World Journal on Educational Technology*, 13(4), 980-993. <https://doi.org/10.18844/wjet.v13i4.6286>
- Üstündağ, T. (1994). Günümüz eğitiminde dramının yeri. *Yaşadıkça Eğitim*, 37, 7-10.
- Samsa, F. (2020). *Türkiye’de yaratıcı drama ile ilgili yapılan lisans üstü tezlerin eğilimleri*. Yüksek Lisans Tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 573–582.
- San, İ. (1991). *Yaratıcı drama*. Ankara: Naturel Yayın Dağıtım.
- San, İ. (2018). *Yaratıcı drama ve müze*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Özdemir, D. (2024). *Yaratıcı drama temelli duygu düzenleme programının ortaokul öğrencilerinin duygu düzenleme becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Üstündağ, T. (1994). Günümüz eğitiminde dramının yeri. *Yaşadıkça Eğitim*, 37, 7-10.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Winston, J. and Tandy, M. (2019). *Dramaya başlamak 4-11*. P. Korkut, (Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

In addition, creative drama encourages critical thinking skills by concretizing abstract concepts, evaluating events from different perspectives, and generating alternative solutions (Çalışkan and Karadağ, 2020). Especially for primary school children, play-based learning environments are of great importance in terms of the permanence and effectiveness of learning. Creative drama activities structured in accordance with the developmental characteristics of children contribute to their personal, social and academic development (Adıgüzel, 2018). In the process of restructuring education systems, the prominence of student-centered methods increases the place and importance of creative drama in education (Özden, 2010; Başcı and Gündoğdu, 2011). In this framework, creative drama both improves the quality of the teaching process and provides more meaningful and lasting learning experiences by enabling students to actively participate in learning processes. The aim of this study is to reveal the function of creative drama method in educational processes at primary school level, to discuss the cognitive and affective effects of the method on students and to contribute to the field according to the trends in the literature.

Method

This study was conducted with a qualitative research design to examine the effects of creative drama practices at primary school level. Qualitative research is defined as a research process in which qualitative data collection techniques such as observation, interview and document analysis are used, which allows for a holistic and in-depth understanding of events and phenomena within their natural contexts (Yıldırım and Şimşek, 2016). The data were obtained through 71 postgraduate theses published in the YÖK Thesis Center between 1999 and 2024 and associated with the keywords “primary school”, ‘drama’ and “creative drama”. Purposive sampling method was used in the selection of theses. In accordance with the purpose of the study, data were obtained through document analysis method. The “Graduate Thesis Review Form” developed by the researcher and containing various categories was used to collect the data. The theses were systematically examined, the data were transferred to MS Excel program and coded and analyzed with the support of field experts.

Findings

When the distribution of postgraduate theses published in the field of creative drama at primary school level was examined according to years, it was determined that the most theses were published in 2019 (f=9). When the distribution of theses according to their types was examined, it was seen that 69 of them were master's theses and 2 of them were doctoral theses. When the distribution of theses according to universities was examined, it was determined that the most studies were conducted at Gazi University (f=6). In the analysis by disciplines, it was seen that the theses on creative drama were mostly conducted in the field of classroom teaching and the least in the fields of music education, art and craft teaching, science teaching, migration studies, visual arts education and guidance and psychological counseling. When the data on the courses in which the theses were applied were examined, it was determined that they were mostly applied in Turkish lessons and least in visual arts and free activity lessons. When the distribution of theses according to research designs was evaluated, it was found that the experimental design was used the most, while the least preferred designs were general survey and grounded theory designs. When analyzed according to method types, it is understood that mixed methods are mostly used in the studies, while qualitative methods are preferred the least. In terms of data collection tools, it was found that scales were the most frequently used tool, while awareness tests and voice recordings were the least frequently used tools. When the data related to the study group were analyzed, it was determined that most of the studies involved fourth grade students (f=37), while the least number of studies were conducted with first and eighth grade students (f=2). When the distribution according to data analysis methods is examined, it is seen that t-tests were used most frequently, while techniques such as principal component analysis, Pearson correlation analysis, Chi-square analysis and Spearman-Brown correlation analysis were preferred the least. Finally, when the variables examined in the theses were evaluated, it was found that the academic achievement variable

was focused on the most; the least used variables were adaptation, interest, behavior development, perception determination, program and motivation.

Discussion, Conclusion and Recommendations

In this study, postgraduate theses on creative drama at primary school level in Turkey between 1999 and 2024 were analyzed by content analysis method. The findings show that creative drama is being addressed with increasing interest at the primary school level. When evaluated in terms of research methods, it was observed that mixed methods were used in the majority of the studies, whereas qualitative methods were used less frequently. The fact that qualitative and quantitative methods are not included especially in doctoral dissertations shows that the research conducted at this level lacks methodological diversity. When the study groups were examined, it was found that creative drama studies were mostly conducted with 4th grade students, whereas studies on the 1st and 2nd grade level were quite limited. This may point to the difficulties encountered in the participation of early age groups in creative drama processes (Calp and Seçgin, 2019). In terms of disciplines, it was seen that the theses in the field of creative drama were mostly concentrated in the field of classroom teaching, while there were very few theses in fields such as music education, fine arts and science teaching. This finding shows that an interdisciplinary approach to creative drama is not sufficiently developed and more studies should be conducted in these fields. In the theses, it was determined that the Turkish course was examined the most and creative drama was frequently used especially in the development of writing skills. In terms of data collection tools, it was determined that scales were mostly used, whereas awareness tests and audio recordings were rarely preferred. In research designs, it is seen that the experimental design is prominent, while designs such as grounded theory and action research are used in a limited way. This finding shows that the potential of alternative designs in a process-oriented method such as creative drama is not sufficiently utilized. The fact that t-test was preferred most frequently in data analysis techniques is in line with the findings of Samsa (2020). In the theses, the academic achievement variable was mostly examined, while affective variables such as interest, motivation and adaptation were included to a limited extent. However, creative drama is seen as a method that supports not only cognitive but also affective and social development. Therefore, it is important to increase studies on such variables.